

Rideg István

ÉS AKKOR AZT ÍRJA KÖRMENDI LAJOS

Állandó kutatási területem Körmen di Lajos, a Nagykunság legnagyobb írója, költője, irodalmi-lelki szervezője, a Barbaricum József Attila-díjas mindenésének életműve. Talán övele kelle ne szólnom valami fontosat. Talán éppen a szépirodalmi igényű újságcikkeivel.

De vajon mit írt a Jászságról?

Így aztán megnéztem, hogy 2000 és 2004 között Körmen di miként fordul a jászok felé – a Szabad Föld robotosaként, mint a Nagykunság lelkiismeretének ébresztője, az alkotó ember discsérője, a nemzeti érdekek érvényesítője. Majd fellapoztam a Véleményem szerint ciklusa esszéit is, amelyek ugyancsak 2000 és 2004 között készültek, és a szeretetre, a szolidaritásra alapozott bölcsesség tárházát képezik a Metróban. Ott, ahol Körmen di volt az egyetlen jobboldalinak számító szemleíró munkatárs. Ott vajon mi a véleménye? Ezekről számolok most be.

Lám, Körmen di egészen otthonos Jászberényben is! A Szabad Földben az ottani csángófesztivál ihletet az Aki nem tud mulatni, mehet haza aludni! (2002. 08. 02.) című riportját.

„Napokig a népi kultúra igézetében élt Jászberény, szokásosan. Akármerre ment az érdeklődő, viseletbe öltözött emberekkel találkozott, népzene szólt, szinte vibrált a levegő. Még folkmisést is tartottak, ahova csak népviseletben mentek a hívek.”

Egy hétre rá a csángófesztivál ihletésében jelenik meg Körmen dinek A csángó legény című karcolata (Karcagi Szuperinfó, 2002. 08. 09.), amely még az igen jó barát, a Sarusi Mihály gondozta és az író kétperceseit tartalmazó Édes otthon (2007) című posztumusz kötetében is olvasható. Csak egy pillanat kellett, hogy megszülessen a nagy vágy a csángó legénykében, és csak egy pillanat, hogy el is haljon. Bizony, sokszor vagyunk így az életben!

A csángó legény

A csángó legény jött-ment a hatalmas forgatagban. Egymást érték a mézeskalácsosok sátrai, tele ismeretlen édességekkel, ugyanakkor a sült kolbászt, pecsenyét kínáló bódék terjengő illatai is csiklandozták az orrát. Ennyi finomságot még soha életében nem látott. Fájó szívvel fordította ki mindkét üres zsebét.

– *Az Isten áldja meg a magyarokat, hogy elhívtak ide! – hallotta egy öreg székeley hangját.*

– *Otthon mi két tyúk ára nyugdíjat kapunk, de olyan boldogok vagyunk! Oly jól élünk! Ritkán eszünk, keveset.*

A csángó legény szemügyre vette azt a riporterforma embert, akinek az öreg székeley beszélt. Egészen jó ruha volt rajta, a kezében valami drága masina, abba beszélt az öreg. A legény elgondolkodott, s némi fejtörés után megállapította magában, hogy igaza van annak az erdélyi embernek. Otthon, Moldvában, az ő szülei is hol a kaszálóra mennek, hol az erdőbe favágó munkára, korán kelnek, izzadnak, az állatokkal bajlódnak, s mégis nagyon szűkös az asztalra kerülő étel. Hirtelen elhatározta, hogy ő változtat a sorsán.

– *Neked van lányod? – kérdezte váratlanul a riporterfélét.*

– *Van – mérte végig az meglepetten a csángó legényt.*

- *Hány éves?*
- *Tizennyolc.*
- *Akkor nem érdekel.*
- *Miért?*
- *Mert öreg.*
- *Te hány éves vagy? – mosolygott a riporterfele.*
- *Tíz.*

A Szabad Földbe Körmendi az önértetes jászokról készíti a következő riportját is: Ismét magukra öltik a jászviséletet (2002. 08. 30.).

„Nemrég az egyik nagy jászszági ünnepségen találkoztunk a Jászapátiba való Borbás családdal. Ők vették fel elsőnek a jász viséletet 1995-ben, amikor a redemptio kétszázötvenedik évfordulójára emlékezett a Jászkunság.” „A jászok ruhája parasztpolgári viselet, ami a jászszági kiváltság voltából adódik. Mindig jómódú, tehetőes nép volt, meg tudta venni a finom kelméket, a selymet, a brokátot, a bársonyt, a taftot. Emiatt nagyon elegáns ez az ünnepi viselet.”

Körmendi egyik legfontosabb Szabad Föld-beli interjúját Botka Jánossal készíti, akit régtől fogva ismer, hiszen Botka János 1990–91-ben a Körmendi által jegyzett Jászkunság folyóirat szerkesztő bizottsági tagja volt. Botka János Bálint Sándor tanítványaként kandidátusi disszertációját a Kunok-jászok katonáskodása és ünnepi bandériumai a betelepüléstől a kiegyezés koráig címmel írta. Botka hosszú ideig Csépa polgármestere volt, majd Szolnokon a levéltár igazgatója lett. A vele készült interjú a Tanulhat az egész nemzet a kunoktól és a jászoktól (2002. 11. 01.).

Legfontosabb kérdése: *„Miért fontos a kunok és a jászok öröksége?”* Botka János elismerő válasza a kun és a jász identitás erősödéséhez járult hozzá a kis haza olvasóiban.

„Mert az egész nemzet javára szolgál. Sok mindent tanulhatunk meg tőlük: keménységet, kitartást, szorgalmat, akaratot. Nagyon megszerettem a kunokat, pedig nem vagyok sem kun, sem jász. De megismertem a török kori forrásaikat. Ők akkor sem sírtak, ha nagyon nagy baj volt az országban, vagy ha eladták őket. Inkább taktikáztak és dolgoztak. Hihetetlen, hogy milyen élni akarásról tettek tanúbizonyságot. Példát mutattak mindenkinek. Ezt tették a török korban is, a környező magyar falvak tanulhattak tőlük: összefogtak, fegyvert gyártottak, paraszti seregeket hoztak létre, s megvívták a maguk harcát a törökkel. Minden bajra találtak valamilyen megoldást. És a legújabb korban, a rendszerváltozáskor is a kunok és a jászok voltak az elsők, akik egymásnak kezet nyújtva rögtön megszerveződtek, visszakövetelték magukat a megye megnevezésébe, megalkották a címereiket. Kutattam a kiskunokat is, és bizvást állíthatom, hogy a kunok és a jászok példás népcsoportok.”

Körmendi szeretné, ha az EU-nak a kultúránk is kellene, nem csak a gyáraink, a földjeink és a munkaerőnk. Azt mondja a Metróban: *„Csak magyarként lehetünk európaiak.”* Már a 2003. április 12-ei eredményes országos népszavazás után vagyunk, ami azt jelenti, hogy 2004. május 1-jével kezdődően Magyarország az EU „teljes jogú” tagja lesz.

„Bevallom, el sem tudom képzelni, hogy magyar helyett európainak nevezsem magam.(...) Ha ugyanis nem kell az, ami magyar, akkor a lényegem, lényegünk sem kell. Akkor viszont nem a kultúránkra, az értékeinkre van szüksége Európának, hanem csak a munkaerőnkre és a fogyasztási hajlandóságunkra.” Ebben a cikkben Körmendi lelkesen üdvözli Sugárné Koncsek Arankának a könyvét, a Jász történelmi arcképcsarnokot. A jászok a kunok szolgánépeként érkeztek meg a Kárpát-medencébe. Körmendi bevallja: *„Örömmel tölt el, hogy tanulhatunk tőlük, például a ha-*

gyományok, a gyökerek éltetése, a közelmúlt és a jelen értékeinek a számontartása tekintetében.”

Egyre világosabbá, nyilvánvalóbbá válik számára, hogy a globális világhatalom, a pénz uralma csak akkor nem jelentheti a népi kultúra halálát, ha nem engedjük elveszni mi magyarok magunk magunkat, és ha tudjuk és cselekedjük, hogy a hagyományaink nélkül nincs nemzetünk.

És akkor most -- e jegyben: egy gyerek „büszke lehet arra, hogy jásznak nevezheti magát” -- következék teljes terjedelmében Körmenyi Lajos szép és még ma is fontos, aktuális esszéje!

*„Csak magyarként lehetünk európaiak
(2003. 07. 22., kedd)*

Bevallom, el sem tudom képzelni, hogy magyar helyett európainak nevezem magam. Ha rendes tagjai leszünk az Európai Uniónak a következő esztendőben, akkor is csak magyarnak tartom magam, még hozzá olyannak, aki nem akar beolvadni abba a nagy masszába, amivel Európa nyugati felén talán már sokan megbarátkoztak, nekem viszont eszemben sincs ezt tenni.

Remélem, nem akkor tartanak majd európainak, ha békésen tűröm, hogy kivonják belőlem mindazt, ami magyar; és szavam sem lesz, ha egy lengyelvel tesznek hasonlót. Ha ugyanis nem kell az, ami magyar; akkor a lényegem, lényegünk nem kell. Akkor viszont nem a kultúránkra, az értékeinkre van szüksége Európának, hanem csak a munkaerőnkre és a fogyasztói hajlandóságunkra.

Mint ahogy az európai alkotmány is csak egy sápadt irat marad, ha nem tartalmazza a földrész történelmét és életét meghatározó, alakító keresztény hagyományokat. A gyökereket. Minél nagyobb globális szélfűvás hajlítja törzsünket, annál fontosabbak a gyökereink.

Egy számomra fontos hírt találtam az egyik megyei lapban. »Nemrégiben több jász helytörténész felkereste Fodor Ferenc egyetemi tanár volt lakóházát Budán, ahol dr. Pethő László emlékezett meg a »jászok bibliájaként« emlegetett, 1942-ben megjelent A Jászság életrajza című könyv alkotójáról.« Meg is koszorúzták a falon lévő emléktáblát. Hála Istennek, a jászokkal kapcsolatban sok hasonló hírt lehet olvasni, hallani.

Úgy tűnik, ott még nagyon fontosak a gyökerek. Számon tartják értékeiket, s ezeket az értékeket időről időre felmutatják, okulására az újabb nemzedékeknek. Erre utalnak azok a küldemények is, amik az utóbbi napokban érkeztek hozzám Jászberényből.

Az egyik Sugárné Koncsek Aranka könyvének második, bővített kiadása, amely a Jász történelmi arcképcsarnok címet viseli. Valóságos panteonja ez a jász életnek! A lapokon ott sorakoznak mindazok, akik fontosak voltak egy-egy időszakban a tájegység életében, akik tevékenységükkel meghatározó módon befolyásolták ennek a karakteres vidéknek a sorsát. Ha elolvassa ezt a könyvet egy gyerek, egyik-másik életpálya kapcsán talán eszébe ölik, hogy íme, itt a mérce, van hová felnőni, s büszke lehet arra, hogy jásznak nevezheti magát.

És jött egy másik könyv is, amely Jászberény és a hűtőgépgyár ötven esztendejéről, a cég és a város kapcsolatáról szól. Kiss Erika rengeteg érdekes tény, adatot tartalmazó kötetét böngészve gondolkodtam el azon, hogy mennyi kiváló mérnököt, ragyogó műszaki elmét adott ez a kis nép a világnak, a Jászság fővárosának jeles gyára pedig az országnak! Közöttük olyat is, akinek a nevéhez világszabadalom fűződik.

Nagykunsági lévén, némelyek olykor megpróbálnak engem a jászok ellen hangolni. Cinkos mosoly keretében említik meg, hogy a jászok a kunok szolgánépeként érkeztek a Kárpát-medencébe, s eme sanda megjegyzés arra lenne hivatott uszítani, hogy tekintsem őket alacsonyabb rendűnek. Hát nem teszem! Örömmel tölt el, hogy tanulhatok tőlük, például a hagyományok, a gyö-

kerek éltetése, a közelmúlt és a jelen értékeinek a számontartása tekintetében. Tetszik, hogy máris jászként és magyarként élük át európaiságukat, ezt a tartást, magatartást nyomatékosítják is fontos könyvekkel, nagyszerű rendezvényekkel, emléktáblákkal, és például a »jászok bibliájaként« emlegetett, nemzedékek önazonosságát meghatározó könyv alkotójára való emlékezéssel is.”

Jászberénybe mindig érdemes elmenni. A Szabad Földbe onnan mindig színes riportokat lehet küldeni. Mint ahogy a Herceg vezeti a zulu csoportot a csángó fesztiválon (2003. 08. 22.) is az. „Tizennegyedszer rendezték meg a minap a csángó fesztivált, amelynek keretei már régen túlhaladták a Kárpát-medencét. Járnak ide baszkok, portugálok, franciák, olaszok, törökök, mindenféle náció.” H. Bathó Edit, a csángó fesztivál egyik szervezője is ámulatba ejtő sokszínűségről beszél. „Az idei az egyik legnagyobb létszámú fesztiválunk: összesen harminc csoport vonul föl. A közönség sem volt még ekkora. A rengeteg jászági és erdélyi, felvidéki, vajdasági magyar táncos mellett szerepel norvég, olasz, török, görög, grúz, örmény, izraeli együttes. A legnagyobb szenzáció most a zulu csoport. Művészeti vezetője egy zulu herceg.”

Körmendi sok műfajban ír, a publicisztika eszközeivel is teszi a dolgát: népszerűsít, lelkesít, jóra buzdít, a népi értékek feléledését szolgálja. Kisközössége, tájhazája érdekeiért rója a napi „robotos” penzumait. Ezek az írások mégsem fáradtak. Mert azzal a népi íróktól örökölt és az 1979-es lakiteleki találkozó által megerősített felelősségérzettel dolgozik, amelyet a Ló a mecsetben (1982) ciklusa hatodik darabjában, A télben így fogalmazott meg költőileg: „megdajkálom/ az egyszer volt hol nem lesz/ szép/ Magyarországot.”

A kedves olvasó talán nem veszi rossz néven, ha most röviden megemlítem a lakiteleki műnációt is! A Fiatal Írók Országos Találkozója 1979. május 18–19-én volt Lakitelken. A házigazda Lezsák Sándor volt. Csák Gyula, az Írószövetség titkára elnökölt. Szót kapott többek között Fekete Gyula, Ratkó József, Czákó Gábor, Veress Miklós, Pálffy G. István, Dobozy Imre. Sőt Illyés Gyula is, akiről Körmendi később nagyon jó érzéssel ír, mert számára nagyon emlékezetes, „ahogyan figyelt a fiatal írók lakiteleki, történelmet és nemzettudatot faggató tanácskozásán”. Körmendi emlékezésében „megmarad az a jelképes stafétabot-átadás, amellyel mintegy felnőtté avatta az új írónemzedéket”. (Új Néplap, 1990. június 20., napló rovat). Való igaz, elhangzott a fiatal író számára olyan fontos, öt igazoló illyési bátorítás: „A ti első leckétek az, hogy emelt fő és mosoly. Sőt, kellő humor. Rögtön fölényre, jókedvre hangoló, még ha ez a humor az akasztófahumor is. Mert az sem mindegy, hogy a kivégzőosztag elé milyen lelkiállattal áll ki az ember. A nemzet műhelyébe léptek és – éltesse isten a tisztas ipart!”

Könnyű belátni, hogy a Körmendi által megerősíteni kívánt keresztény és nemzeti értékek mindig szemben állnak az erőszakos globalista törekvésekkel: az újabb rendszerváltással szintén drasztikusan átalakított társadalomban például a vadkapitalizmussal, a kozmopolitizmussal éppen úgy, ahogyan korábban szemben álltak az internacionalizmussal, a sok fájdalommal fogadott „kommunizmussal”.

Irodalom

Rideg István: Körmendi Lajos világa. Harmadik kötet. A pálya kiteljesedése (1996–2005). Barbaricum Könyvműhely. Karcag, 2014. 533 p.; 348., 350., 244., 356.

Körmendi Lajos összes művei III. Szerk., utószó: Rideg István. Barbaricum Könyvműhely. Karcag, 2015. 628 p.; 200–201., 577–578.

Rideg István: Körmendi Lajos világa. Első kötet. Körmendi Lajos pályakezdése (1964–1981). Barbaricum Könyvműhely. Karcag, 2012. 356 p.; 181–186., 184.